

SUOMEN MERIHISTORIALLINEN YHDISTYS
SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RY

Jäsentiedote 2/ 2024

Huomio jäsenasioista!

Olemme siirtyneet uuteen jäsenrekisterijärjestelmään. Mikäli huomaat eroavuuksia toiveisiisi siitä, saatko laskut ja tiedotteet paperisina tai sähköisinä, ota yhtettä. Kannustamme myös kaikkia siirtymään sähköiseen tiedottamiseen ja laskutukseen. Näin viestintä on yhdistykselle nopeampaa ja edullisempaa. Sähköpostiosoitteen ja muutokset yhteystietoihin voit toimittaa jäsensihteerillemme Vilma Lempiäiselle osoitteeseen jasenet@smhy.fi

Tässä jäsenkirjeessä:

- Kutsu yhdistyksen syyskokoukseen
- Syyskokouksen esitelmän esittely
- Syyskokouksen esityslista
- Hanke museoalus Sigynistä
- Matkakertomus syysretkestä Tukholmaan
- Yhdistyksen hallituksen yhteystiedot

Kutsu yhdistyksen syyskokoukseen

Tervetuloa Suomen Merihistoriallisen yhdistyksen (Sjöhistoriska föreningen i Finland ry) syyskokoukseen 3.12. klo 18.00 Tieteiden talolle osoitteeseen Kirkkokatu 6. Sali 504.

Ennen virallista kokousta klo 17.00 kuulemme esitelmän, jonka pitää Jukka Tuhkuri. Esitelmän jälkeen pidetään kahvitauko ja yhdistyksen syyskokous aloitetaan noin klo 18:00.

Kokousesitelmä: ”Maailman toiseksi kuuluisin hylky: Miten Endurance upposi 1915 ja löydettiin 2022?”

Jukka Tuhkuri on jäätutkija, joka osallistui vuonna 2022 kansainvälisen tutkimusretkikunnan Endurance22 matkaan, jolloin löydettiin yli sata vuotta merenpohjassa kolmen kilometrin syvyydessä lepäävä Endurance-aluksen hylky. Esitelmä valottaa legendaarisen Endurancen kauhistuttavaa matkaa Etelämantereelle ja toisaalta sen hylyn löytäneen kansainvälisen retkikunnan tutkimusmatkaa 2022. Jukka Tuhkurin tuore teos Jään voima kertoo aiheesta lisää ja se ilmestyy lokakuussa kustantamo Siltalan julkaisemana. Lisätietoa löydät täältä: <https://www.siltalapublishing.fi/product/jaan-voima/>

1910-luvun alussa, kun sekä Pohjoisnapa että Etelänapa oli valloitettu, Koillisväylä purjehdittu ja Viktorian putoukset löydetty, etsi tutkimusmatkailija Ernest Shackletonin levoton sielu vielä jotain saavutettavaa. Koska kukaan ei ollut ylittänyt Etelämannerta rannikolta rannikolle, päätti Shackleton tehdä niin.

Shackletonin laiva Endurance ei kuitenkaan päässyt edes suunniteltuun lähtöpisteeseen Etelämantereen reunalle. Alus jäi kiinni Weddellinmeren ahtojäähän ja ajelehti jään mukana melkein vuoden, kunnes ei enää kestänyt jäiden puristusta ja upposi. Laivansa menetettyään Shackletonin tutkimusretkikunta pelastautui jäälautalle ja ajelehti vuorostaan jään mukana kuukausia pohjois-

seen. Retki oli karu, mutta lopulta Shackleton johdatti kaikki 27 miehistönsä jäsentä turvaan. Shackletonista tuli sankari ja Endurancesta maailman toiseksi kuuluisin hylky.

Yli sata vuotta myöhemmin, maaliskuussa 2022, kansainvälinen tutkimusretkikunta Endurance22 ja Raumalla rakennettu jäätämurtava tutkimusalus SA Agulhas II löysivät hyvässä kunnossa olevan Endurancen hyllyn kolmen kilometrin syvyydestä läheltä Antarktista.

Retkikunnan suomalainen jäätutkija Jukka Tuhuri kertoo kirjassaan Jään voima Shackletonista, Endurancen matkasta sekä Endurancen löytämisestä. Historiallisten tapahtumien rinnalle teos nostaa polaaritutkijoiden työn sata vuotta sitten ja nyt: Endurancella matkanneet tutkijat yrittivät ymmärtää, mitä merijää on ja miten se liikkuu. Agulhasin tutkijat pohtivat, miten ilmastonmuutos vaikuttaa jäähän ja merenkulkuun.

Endurance22-tutkimusmatka johdatti Tuhurin kylmältä Weddellinmeren jäältä lämpimien arkistoiden uumeniin lukemaan päiväkirjamerkintöjä ja etsimään vastausta kysymykseen, miksi Endurance upposi. Tähän kysymykseen vastatessaan Tuhuri kertoo samalla elämästä tutkimuslaivalla, pingviineistä ja albatrosseista – ja ennen kaikkea yhteisön voimasta.

Kuva Falklands Maritime Heritage Trust

Syyskokouksen esityslista

Aika: 3.12. 2024. klo 18.

Paikka: Sali 504, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin valinta
3. Pöytäkirjan tarkastajien ja ääntenlaskijoiden valinta
4. Laillisuus ja päätösvaltaisuus
5. Työjärjestyksen hyväksyminen
6. Vahvistetaan yhdistyksen jäsenmaksut vuodelle 2025
Jäsenmaksu henkilöjäsenille on ollut 30 euroa ja yhteisöjäsenille 60 euroa.
7. Vahvistetaan toimintasuunnitelma vuodelle 2025
Puheenjohtaja Sari Mäenpää esittelee toimintasuunnitelman
8. Vahvistetaan yhdistyksen talousarvio vuodelle 2025
Taloudenhoitaja Emilia Syväsalmi esittelee talousarvion
9. Päätetään hallituksen jäsenten lukumäärästä
Yhdistyksen sääntöjen mukaan hallitukseen kuuluu puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi vähintään 7 jäsentä ja enintään 10 jäsentä.
10. Valitaan yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä jäsenet

Vuonna 2024 hallituksessa ovat toimineet PhD Sari Mäenpää (puheenjohtaja) ja FT Kirsi Keravuori (varapuheenjohtaja). Sihteerinä on toiminut väitöskirjatutkija Anna Jaskari, tiedottajana FT Laura Seesmeri, taloudenhoitajana FT Emilia Syväsalmi ja jäsensihteerinä tutkija Vilma Lempiäinen. Muina jäseninä hallituksessa ovat toimineet FT Pirita Frigren, SM, väitöskirjatutkija Antti-Veikko Haimila, ST, lippueamiraali Tom Hanén, merikapteeni Peter Lindberg, väitöskirjatutkija Heidi Pitkänen sekä professori Tuomas Räsänen.

Pirita Frigren ja Tom Hanén ovat ilmoittautuneet vetäytyvänsä yhdistyksen hallituksesta. Hallitus esittää, että vuodeksi 2025 hallitukseen nimetään eroavien tilalle komentaja Ville Vänskä. Muita jäsenehdotuksia otetaan vastaan kokouksessa.

11. Valitaan toiminnantarkastaja ja varatoiminnantarkastaja
12. Muut mahdollisesti esille tulevat keskusteluasiat
13. Kokouksen päätös

Hanke pohtii museoalus Sigynin merkityksiä ja tulevaisuuden näkymiä

Museoalus Sigynin säätiö käynnisti vuoden 2024 alussa hankkeen, jonka päämääränä on tuottaa selvitys aluksen nykyisestä tilasta ja merkityksistä sekä luoda näkymä sen tulevaisuuteen. Hanke alkoi helmikuussa kansainvälisellä seminaarilla, jossa kuultiin sekä kotimaisia että ulkomaisia asiantuntijoita. Selvityshankkeeseen palkattiin projektipäällikkö, joka perusti työryhmiä, joissa perehdyttiin aluksen tilaan ja kunnostustarpeisiin, keskusteltiin paitsi alukseen liittyvistä arvoista ja merkityksistä, myös potentiaalisista museoaluskonsepteista ja yleisötyöstä.

Puinen parkki Sigyn on Suomen ensimmäinen museolaiva. Se on sijoitettu Aurajokeen Varvintorin viereen lähelle Forum Marinumia. Alus on rakennettu Göteborgissa vuonna 1887 ja se on liikennöinyt sekä valtameri- että rannikkoliikenteessä. Museolaivana Sigyn on toiminut jo vuodesta 1939 alkaen.

Hankkeen ydinryhmä on vierailututustumassa Englannissa, Skotlannissa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa säilytettäviin museoaluksiin. Lyhyesti voisi todeta, että laivat ja niiden museo(inti)konseptit ovat kukin hyvin erilaisia. Projektipäällikkö Manne Kalliolle yksi tärkeimmistä havainnoista oli se, että kaikki vierailut museolaivat edustavat sellaisia kulttuurihistoriallisia merkityksiä, joiden tuominen esille tekee aluksesta arvokkaan: ”Museokonseptille keskeistä näyttää olevan, että se saa yleisön yhä uudestaan kiinnostumaan laivan edustamasta kulttuurihistoriasta. Esimerkiksi Fram on museonsa keskipiste Oslossa. Ilman sitä olisi vaikeata kuvitella Fram-museotakaan. Kuitenkin museon vetovoima näyttää perustuvan polaaritutkimuksen historian esittämiseen jatkuvasti uudistuvalla tavalla”.

Selvityshankkeessa kartoitetaan myös Sigynin tulevaa ideaalitalaa, joka tarkoittaa tilaa, jossa museoalus esitellään yleisölle. Sigynillä, kuten kaikilla pitkään eläneillä laivoilla, on ollut useita menestyksekkäitä vaiheita rakentamisensa jälkeen. Muutosten myötä ideaalituloja voi olla useita. Vaikka monesti voi olla houkutus palauttaa historiallinen laiva alkuperäiseen asuunsa, on myös paljon myöhempiä merkityksellisiä vaiheita, joiden esittäminen on arvokasta. Esimerkiksi fregatti Jylland Tanskassa on rakennettu sotalaivaksi, mutta myöhemmäs-

sä vaiheessa siihen tehtiin merkittäviä muutoksia kuninkaallisia ulkomaanmatkoja varten.

Sigynin tulevaisuudenratkaisun vaihtoehtoja tarkastellaan eettisyyden, ekologisuuden ja ekonomisuuden kannalta. Selvitys on vielä kesken, mutta joitain kriteerejä kestäväksi ratkaisuksi on jo hahmottumassa. Perusteltujen päätösten tekeminen siitä, miten ja mitä aluksessa kannattaa säilyttää ja vaalia on ylivoimainen tehtävä, jos ei tiedetä mikä aluksessa on arvokasta ja miksi. Koska museointiin liittyvät valinnat ja tallennusratkaisut ovat pitkäaikaisia ja huomattavia resursseja sitovia, on museoitavien objektien merkitysten pohtiminen hyvin tärkeätä.

Sigynin mahdollisista merkityksistä keskusteltiin kartoittamalla aluksen historiallista ja kulttuurista merkitystä sekä aluksen edustavuutta. Asiantuntijat ovat myös miettineet Sigynin elämyksellistä ja kokemuksellista merkitystä, autenttisuutta, yhteisöllinen merkitystä sekä aluksen hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä tulevaisuudessa. Koska hanke on edelleen kesken, jääme odottamaan mihin tulevaisuudenratkaisuun asiantuntijat päätyvät.

Sari Mäenpää

Yhdistyksen risteily Tukholmaan 24.–26.9. 2024

Kokeilimme tänä syksynä jotain erilaista retkirintamalla. Liityimme yli 170-päiseen valtamerillä purjehtineiden merenkulkijoiden joukkoon m/s Gabriellalla. Näitä Nielsenin varustamon entisille työntekijöille tarkoitettuja nostalgiaristeilyjä on jo järjestetty useita- nyt käynnissä oli 12. kerta. Risteilyjen sielu on merikapteeni Jukka ”Wintiö” Vanhanen, joka toivotti muutkin ”syvien ja suolaisten merien skönöt”, merenkulun sidosryhmät ja myös meidät lämpimästi joukkoon mukaan. Mukana oli ainakin Merimiespalvelutoimistossa (MEPAssa) ja Merimieseläkekassassa työskennelleitä henkilöitä.

Henry Nielsen oli tanskalaisyyntyinen suomalainen laivanvarustaja, joka perusti ensimmäisen rahtaussalan yrityksensä Suomeen vuonna 1923. Yrityksellä oli omia aluksia (vuonna 1980 sillä oli 11 alusta), mutta se toimi myös hoitovarustamon pääasiassa hakurahtiliikenteessä. Varustamon toiminta loppui vuonna 1996, kun sen huolintatoiminnot myytiin amerikkalaiselle yritykselle.

Matka alkoi kukkien laskemisella mereen Harmajan majakan kohdalla. Menehtyneiden merimiestovereiden muistaminen kukilla juuri Harmajan majakalla on merenkulkijoiden perinne, johon olen törmännyt aiemminkin.

Heti laivan saavuttua Tukholmaan me yhdistyksen jäsenet ja muutamat joukkoomme liittyneet merenkulkijat suuntasimme kaupunkilaiva m/s Emeliellä Djurgårdeniin. Siellä vierailimme VRAKissa, joka on uudehko hylkyihin keskittyvä museo. Meitä oli vastassa meriarkeologi Patrik Höglund, joka piti meille noin tunnin pituisen opastuksen museon näyttelyyn. Meitä puhututti erityisesti Vrouw Mariaan ja Estoniaan liittyvät näyttelysisällöt, mutta intoilimme myös VR-laseista, joilla pääsi sukeltamaan ja tutkimaan hylkyä. Osa matkalaisista jatkoi vielä viereiseen Vasa-laivaan, me vierailimme m/s Estonian muistomerkillä, koska aluksen uppoamisen 30. vuosipäivä lähestyi ja halusimme muistaa onnettomuuden uhreja.

Paluumatkalla saimme oman 15 minuuttiamme parrasvaloissa sekä osoituksen merenkulkijoiden yhteistöllisyydestä. Olimme miettineet ennen risteilyä jotain merihistoriallista tilaisuutta laivan kokoustilassa mutta luovuiimme ajatuksesta liian kalliina. Lisäksi meillä ei ollut väylää tiedottaa asiasta muille risteilijöille ja ajattelimme, ettei kukaan löytäisi paikalle. Wintiö järjesti sadan hengen kokouksilan ilmaiseksi käyttöömmek ja konferenssiosaston työntekijät keittivät meille vielä kahvit kaupan päälle. Paikalle tuli puskaradion välityksellä pitkälti yli 50 merenkulun ammattilaista, joille saimme kertoa yhdistyksemme toiminnasta. Saimme yleisöltä lämpimän vastaanoton ja lopuksi lahjoimme Wintiön viimeisimmällä Nautica Fennicalla. Kiitos kaikille matkalle osallistuneille yhdistyksen jäsenille ja Nielsenin varustamon merenkulkijoille seurasta ja mahtavista merimiesjutuista!

Sari Mäenpää

Suomen Merihistoriallisen yhdistyksen hallitus

PhD Sari Mäenpää, puheenjohtaja, pj@smhy.fi, 040 656 9672

FT Kirsi Keravuori, varapuheenjohtaja, kirsi.keravuori@finlit.fi

FM Anna Jaskari, sihteeri, sihteeri@smhy.fi

FT Laura Seesmeri, tiedottaja, tiedotus@smhy.fi

FM Vilma Lempiäinen, jäsensihteeri jasenet@smhy.fi, 040 865 4681

FT Emilia Syväsalmi, taloudenhoitaja talous@smhy.fi

ST, lippueamiraali Tom Hanén

FT Pirita Frigren

FM, väitöskirjatutkija Heidi Pitkänen

Merikapteeni Peter Lindberg

SM Antti-Veikko Haimila

FT Tuomas Räsänen

SUOMEN MERIHISTORIALLINEN YHDISTYS RY
SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RF
PL 134, 00171 HELSINKI
www.suomenmerihistoriallinenyhdistys.fi